

GÜNÜMÜZ TOPLUM ÖRGÜTLENMESİ VE YENİ İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN ÇELİŞKİ VE AÇMAZLARI

Ertan Eğribel

Özet: Günümüzde yeni bir toplum modeline geçildiği ve bu geçişin bütün toplumlar için bir zorunluluk olduğundan söz edilmekte, yeni toplum biçiminin temel altyapısı yeni iletişim teknolojileriyle açıklanmaktadır. Bu çalışmada bu konuyu ele alarak tartışacağız. Sorun, kaçınılmaz olduğu söylenen yeni toplum biçimine ve iletişim araçlarına övgüler düzemek yerine, bu durumun ortaya çıkardığı çelişki ve açmazların açıklanmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Batı Dünya egemenliği, iletişim teknolojileri.

Today's Organization of Society and the Conflicts and Dilemmas of the New Communication Technologies

Abstract: It is mentioned that a new society model has taken place at the present time and this transition is an obligation for all societies and the substructure of the new form of society is described through new communication technologies. In this study we will handle this topic and discuss it. The issue is; instead of praising the new form of society and communication means that is said they are indispensable, we will state the conflicts and dilemmas that this condition emerged.

Keywords: Western world domination, communication technologies

Günümüzde yeni bir toplum modeline geçildiği ve bu geçişin bütün toplumlar için bir zorunluluk olduğundan söz edilmekte, yeni toplum biçiminin temel altyapısı yeni iletişim teknolojileriyle açıklanmaktadır. Bu çalışmada bu konuyu ele alarak tartışacağız. Sorun, kaçınılmaz olduğu söylenen yeni toplum biçimine ve iletişim araçlarına övgüler düzemek yerine, bu durumun ortaya çıkardığı çelişki ve açmazların açıklanmasıdır. XIX. yüzyıl sonrasında Batı dünya egemenliğinin yayılması ve geleneksel Doğu toplumlarını da kapsayacak biçimde gelişmesiyle Batı dünya görüşü ve yaşam tarzı öne çıkmıştır. Batı dışı toplumların da bir yönüyle kendi açılarından tarihe Batı öncülüğünde katılmaları belli bilgilerin ortaklığını ve paylaşımını getirmiştir. Batı egemenliğinin ve yayılmacılığının dünya çapında yaygınlık kazanması iletişim araçlarının bu amaca uygun olarak geliştirilmesini sağlamıştır. Batı dışı toplumlar Batı dünya egemenliğini aşacak kendi alternatif siyasetini ve yeni düzen önerilerini geliştirmedikleri için Batı açıklamalarını ve düzenini paylaşmak zorunda kalmışlardır. Gü-

nümüzde yeni bir toplum biçiminden söz edilmesine rağmen Batı merkezli dünya egemenlik ilişkilerinde bir değişme söz konusu değildir. Bu durumda mevcut egemenlik ilişkilerinin dayanağı değişse bile temelinde bir değişiklik yoktur. Günümüz toplum örgütlenmesi ve yeni iletişim teknolojilerinin üstlendiği role bu açıdan bakmak gerekir.

Günümüzde Doğu toplumlarının kendi sorunları önünde bilinçlenme çabası ve yeni çözüm olanakları önemli hale gelmiştir. Bu çaba Doğu toplumlarının kendi tarihi deneyim ve birikimlerinin de bir yönüyle gündeme gelmesine neden olmaktadır. Doğu toplumları kendi kimliklerinin bilincine vardıkça büyük değişimlerin öznesi haline gelerek mevcut düzenin denetimi dışına çıkmaları Batı için en büyük tehdittir. Ancak bu arayışların siyasi ve kuramsal düzeyde olgunlaştığı ve etkili olduğu söylenemez. Tam tersine ana eğilim Batı düzenine alternatif yeni bir düzen arayışı yerine gündelik ilişkiler düzeyinde mevcut düzene katılma ve ortak olma çabasıdır. Bu ortaklık ve katılmanın toplum kimliği ve çıkarları düzeyinde olması mümkün olmadığından bireysel düzeyde düzene katılma ve bunun getirdiği çekişme önemli olmuştur. Giderek bu çekişmenin düzenden pay almanın yerine geçirilmesiyle toplumsal ve bireysel düzeyde içe kapanma ve daralma öne çıkacaktır. Batı dışı toplumların kendi alternatif yeni düzen arayışlarının gündeme geldiği ancak bu arayışların yönünün belirsizleştiği bir dönemde iletişime dayalı olarak tanımlanan toplum tipi önerilerinin ortaya çıkması rastlantı değildir. Geçmişte öncelik verilen iktisada dayalı toplumsal yapı ve toplum modelleri anlayışı yerine günümüzde Batı dünya egemenliği çerçevesinde bilgiye ve iletişime dayalı yeni toplum modelleri (bilgi toplumu, iletişim toplumu) öne çıkarılmaktadır. Yeni iletişim teknolojilerinin dünya ölçeğinde gelişmiş altyapısı sisteminin işleyişinin temel dayanağı olmaktadır. Tarihi ve toplumsal düzeyde Batı toplum modelinin gelişmesini esas alan iktisada dayalı toplum yapılarının eleştirisi kadar tarihten ve toplumdan kopuk iletişim teknolojilerine dayalı açıklamalar da eleştirilmeye muhtaçtır. Bu eleştirinin toplumlar arası ilişkilerin denetiminden, iletişim ile iktidar arasındaki ilişkilerden bağımsız olarak yapılması mümkün değildir.

Yazının bulunuşu, matbaa bilginin paylaşılması, aktarılması açısından bir iletişim biçimi olması yanında belli bir iletişim teknolojisini de belirtmektedir. Yine gazete, telgraf, telefon, radyo için de aynı saptama geçerlidir. Bu araçlar aynı zamanda XIX. yüzyılda kitle kültürü, bilgi veya kültür endüstrisine geçişin kaynağı olarak da gösterilmektedir. İletişim altyapıları artık gündelik yaşamın doğrudan (mobil) bir parçası ve yeni toplum modelinin de temel dayanağı olarak tanıtılmaktadır. Günümüzde elektronik iletişim araçlarına (görsel, eşitsel materyallere, elektronik ortama) dayalı yeni bir düzenlemeye geçildiği, bilginin toplanması, işlenmesi ve dağıtımının genelleştiği ve

herkese açık hale geldiği, (küresel) bilgi toplumuna geçildiği egemen yaklaşımı oluşturmaktadır. Ancak yeni bir toplum ve dünya örgütlenmesinden söz edilmesine rağmen çeşitli bilgi biçimleri ve toplumlar arasındaki farklılıklar ve çelişkiler ortadan kalkmış değildir. Kalkması da beklenmemektedir. Bilginin yığınsallaşması, sıradanlaşması ve etkisizleşmesi toplumlar arasında ortaklık görüntüsü vermektedir. Batı'da ortaya çıkan endüstri toplum ilişkileri nedeniyle geçmişte geleneksel kültür bireyci ve aristokrat olarak eleştirilirken "kitleye" ait olduğu söylenen yeni iletişim teknikleri giderek sıradanlık, yığınsallık özelliğini koruyarak toplumdan kopmakta, bireyci yeni bir kültürün ve toplumun alt yapısını oluşturmaktadır.

Günümüzde bilginin yığınsallaşması bilginin oluşturulması, yaygınlaştırılması ve aktarımını sıradan bir faaliyet haline gelmiştir. Ancak düzene ait bilgilerin açık hale gelmesi toplum bilincinin zenginleşmesine neden olmuştur. Bilgilerimizin sıradanlaşması ve değersizleşmesi, bütünsel bir bakış açısından yoksunlaşarak iletişim araçlarının doğasına uygun olarak biçimlenmesi, mevcut iktidar ilişkilerinden ve örgütlenmesinden bağımsız değildir, egemenlik ilişkilerinin öngördüğü bir düzenin yansımasıdır. Yeni iletişim araçlarının biçimlendirdiği, yönlendirdiği toplumsal ilişkiler mevcut gerçekliğin bir kırılmasıdır. Yapay dünyanın gerçekliğini verili/mevcut ilişkiler oluşturmaktadır. Gerçeğin belirsizleşmesi, yığınsallaşması ve kişiselleşmesi mevcut egemenlik ilişkilerini aşacak yeni bir arayış ve çözümden vazgeçmenin ortaya çıkardığı bir sonuçtur. Bu nedenle bilgi yığınsallaşırken değersizleşmiştir. Tersini de söylemek mümkündür. Yeni bir çözüme temel olmayan bilgi değersiz/belirsiz hale geldiği için yığınsallaşmıştır. Toplumun kendi sorunları önünde bilinçlenmesi ve sorunları üzerinde bilinçli olarak etkili olması artık amaçlanmamaktadır. Günümüzde Batı eline geçirmiş olduğu üstünlükle yeni bir düzen arayışı içinde değildir. Kendi içindeki çelişkilerinde önemli olmaktan çıkmasıyla tarihi ilerleme ve değişme görüşünden de vazgeçmiştir. Jean Baudrillard'ın 1980'li yılların başında geliştirdiği "simulasyon kuramı"nın kaynağında Batı uygarlığının koymuş olduğu hedef ve amaçları aşması (Batı üstünlüğünün ve düzenin tartışmasız kabul edilmesi) ve bundan böyle hangi yöne doğru ilerleyeceklerini bilemez hale geldiği (ilerleme ve yeni bir sıçrama yapamaz hale gelişi) görüşü bulunmaktadır. Bu bir kısır döngü ve açmazdır. Batı uygarlığının siyasi, ideolojik, kültürel düzeyde kendi dışındaki uygarlıklara öncü ve bir model olma iddiası ortadan kalkmıştır. Buna karşılık Batı'nın mevcut üstünlüğünü ve dünya egemenlik düzenini sürdürmek için yeni iletişim teknolojileri özel bir rol üstlenmiştir. Bu özelliğin en başında gerçek dünyanın simulasyon teknolojisi ve tekniği aracılığıyla yeniden kurgulanmasıdır. Burada önemli olan insanların bu "gerçek olmayan" ama "gerçeğin bir kurgusu olan" bu dünyanın içine kendisini niçin hapsedtiğidir.

Yeni iletişim teknolojilerinin (sesli, basılı, görüntülü, elektronik) gündelik yaşamın her alanında yaygınlaşmış ve etkinliğini artırmıştır. Bilginin toplanması, üretimi, dolaşımı, düzenlenmesi, işlenmesi, depolanması ve erişimi, kontrol ve denetimi açısından yeni gelişmeler ve sorunlar söz konusudur. Bilgisayar ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler, bilgi ağları, veri tabanı, çeşitli yazılımlar, mobil sistemler, elektronik kartlar, internet iletişimde yeni biçimlerin yaygınlaşmasına ve yeni ilişkilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yeni döneme iletişim çağı veya bilgi çağı denmektedir. Ancak günümüzde toplum ilişkilerinin bütün çeşitliliği içinde kavranması, bilginin yığın hale gelmekten kurtarılması, sistemleştirilmesi ve aktarılması geçmişten daha önemli hale gelmiştir. Tarih, edebiyat, sanat, hukuk, bilim gibi çeşitli alanlara yayılırken düşüncenin sistematiğini ve bütünlüğünü oluşturan temel bilgiler bütünü tartışmalı hale gelmiş, tarih ve gelenek kaynaklı "*klasik kültür*"ün içi boşalmıştır. Kişisel deneyimlere dayalı yeni bir açılım ve arayış da söz konusu değildir. Bu durum mevcut iktidar ilişkileri ile ilgilidir. İletişim teknolojilerinin getirdiği bütün olanaklara rağmen iktidar ile iletişim arasındaki ilişki değişmiş değildir. Bu nedenle bilgi toplumu yanında eleştirel bir biçimde "*gözetim toplumu*" kavramı da kullanılmaktadır. Toplumun belli bilgiler aracılığıyla toplum olayları ve düzen üzerinde etkin olma çabasının ortadan kalkması ve mevcut düzene kendiliğinden uyumu bilginin ve iletişimin kendisi üzerinde yeni tartışmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Günümüzde bilginin paylaşılması sağlayacak teknik olanaklara rağmen bilgiyi sistemleştirecek, tasnif edecek ve kullanımda etkinliğini sağlayacak temel bakış açısının ortadan kalkmasının getirdiği belli sınırlılıklar bulunmaktadır. Bu durum toplum bilincinin bir bütün olarak kavranmasını, ortaklığını ve paylaşımını önlemektedir. Bunun getirdiği bir sorun bütün yaygınlık ve etkinlik görüntüsüne rağmen insanların pasifleşmesi ve içe kapanmasıdır. Bu durum yönsüzlükten ve belirsizlikten kaynaklanmaktadır. Bu sınırlılıkları aşmak için toplum olayları önünde belli bir tutumun ve bakış açısının daha başlangıçta var olmasını gerekmektedir. Bu yolla toplum olaylarının bütün çeşitliliği içinde kavranması, belli bilgilerden sistemli olarak yararlanılması ve etkin bir biçimde kullanılması, ortaklığı mümkün hale gelecektir. Günümüzde iletişim sistem ve tekniklerine yeni bir görev ve rol biçilmesinin toplumların özgürleşmesiyle ilgili olduğu tartışma konusudur. Tekniğe verilen önemle sonuçta iletişim araçlarının kullanım biçiminin ortaklığı öne çıkarılmıştır, egemenlik örgütlenmesinin kendisi değil. Bu durum sorunun özünü anlamamızı ve tartışmamızı engellemektedir. Sorun iktidar ilişkilerinden bağımsız olarak sadece iletişim araçlarının kullanımı veya iletişim teknolojisinin gelişmesi olsaydı Avrupa'nın elektronik araçları ihtiyacının ve

bilgisinin neredeyse bütününe karşılayan Türkiye ve Doğu ülkelerinin hiçbir sorunu olmaması gerekirdi.

İletişim sistemleri ve teknikleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar karşılıklı ilişkilerin bir ürünüdür. Toplum çözümünün özellikleri ve bu çözümün toplumlararası ilişkileri kapsayacak biçimde genişlemesi ve örgütlenmesi taraflar arasında ilişkileri ve iletişimi zorunlu kılmıştır. Bu yeni ortaya çıkmış da değildir, tarihin başlangıcından itibaren çeşitli uygarlıklar kendilerinden binlerce km uzakta olan diğer uygarlıklarla ilişki içinde olmuşlardır. Bu ilişkilerin varlığının ötesinde, ilişkilerin denetimi belli çekişme ve çatışmaların da nedenidir. Günümüzde iletişim sistemleri ve teknikleri arasında benzerlikler ve ortaklık Doğu ve Batı ilişkilerinde tarafların aynı deneyi farklı bir biçimde yaşamalarından kaynaklanacaktır. Her iki tarafın da tarih boyunca oluşan iletişim birikimi ve araçlarını kullanmışlardır. Bu araç ve teknikler sadece tek bir tarafın değil dünya tarihinin ortak zenginliğidir. Bizim bu tarihi birikim ve zenginlikten yararlanmamız, işe yarar hale getirmekten vazgeçmemiz için hiçbir neden yoktur. Sorun bu araçların kullanımının ötesinde denetimdir. Günümüzde farklı toplumların iletişim sistem ve tekniklerini kullandığı benzerliklerden yola çıkarak iletişim tarihinin iletişim tekniğinin tarihi olarak verilmesi tarihin ve toplumların dışlanmasını getirmektedir. Bu durumda iletişimin insanların ve toplumların özgürleşmesiyle, ortaklık ve etkinliğiyle bağlantısı birbirinden koparılarak sorunların çözümü belli teknik ve araçların kullanımında aranacaktır. Temel sorunların çözümü ile iletişim arasında bağlar yanında, toplumlar arası iletişimin temelini oluşturan askeri, siyasi, ticari ilişkilerin denetiminin de çözümünün bir özelliği olduğu unutulmamalıdır. Günümüzde iletişim araçlarının gelişmesinin insanlar üzerinde egemen güçlerin iktidarını ve denetimi artırdığının söylenmesi boşuna değildir. Bu denetimin ve güç dengesinin sorgulanması ancak mevcut verili düzenin ve çözümün sorgulanmasıyla mümkündür.

Kitle iletişim araçlarının güç ve etkinlik kazanmasında XIX. yüzyılda Batı dünya egemenliğinin belirleyici bir rolü vardır. Kitle iletişim araçları dünya egemenliğinin verdiği güç ve etkinliği kullanmaktadır ve aktardığı bilinç de buna uygun nitelik kazanmıştır. Dünya egemenliği tartışılmayan temel bir veri olarak kabul edildiğinde kitle iletişim araçların gündeme getirdiği yaşam tarzının ve bilgilerin de tartışılması söz konusu olmayacaktır. Günümüzde gündelik yaşamın her alanına giren iletişim teknolojileri ve bu kanallardan yayılan kültür endüstrisi ürünleriyle yönlendirilen etkileşim alanları genişlerken insanlar daha pasif hale gelmiştir. Artık iletişimden tek yönlü, diğer deyişle kontrol etmenin ve yönlendirmenin esas olduğu amaçlı bir iletişim akışı anlaşılmaktadır. Gazete, telgraf, telefon, film, radyo, televizyon gibi XIX. yüzyıl

sonrasında ortaya çıkmış yazılı, görsel, işitsel bütün biçimleri kapsayan yeni iletişim teknolojilerinin ortaya çıkması bu nedenledir. Bu çerçeve içinde kitlelerin seçimi mevcut düzen sınırlarının ve denetiminin dışına çıkmadığı gibi bilgi sıradanlaşıp, değersiz hale gelmektedir. Günümüzde toplumlar arası iletişim altyapısı dünya egemenlik ilişkiler sisteminin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. ABD geleneksel Doğu-Batı ilişkilerini dışlayan kendine bağlı yeni bir dünya egemenliği örgütlenmesi sağlamaya çalışmaktadır. Bu dönem toplum ilişkilerinin yönü bilgi toplumu, endüstri sonrası toplum, enformasyon toplumu, disorganize kapitalizm gibi toplum modelleri çerçevesinde tanımlanmaktadır. Adlandırmalar değişse bile sonuçta kamusal alanın tasfiye edilmesi, ilişkilerin farklılaşması ve daralması öngörülmektedir. Toplum ilişkilerindeki farklılaşma ve darlaşmanın yerine yeni bilgi/ iletişim teknolojileri konulmaktadır. Diğer bir deyişle mevcut tarihi birikim ve bu birikimin getirdiği sorunları dışlayan yeni bir iletişim sistemi, yeni bir dünya egemenlik örgütlenmesiyle birlikte gündeme getirilmektedir. Yeni teknolojiler değişim sürecinin bir parçası olarak görülmekte ve yaygın kullanımı bilgisayar sistemi içinde işlenip, mikro elektronik ve telekomünikasyon teknolojileriyle birlikte yer almaktadır. Günümüzde Batı mevcut dünya egemenliğine büyük bir güven duymaktadır. Batı-dışı toplumların da kendi adlarına mevcut düzeni aşamaları düzene katılarak pay almaya dönüşmüştür. Artık düzenin belli bir görüşü empoze etmesi yerine geniş kitlelerin mevcut düzene katılarak belli görüş ve davranışları gönüllü olarak kabul etmesi esastır. Bu nedenle geniş kitleler kullanılan iletişim araçlarının sınırları içinde kalarak gündelik gerçeğin sınırlarının dışına çıkmamaktadır. Düzen içinde uyumsuzluğa rağmen iletişim araçlarına bağımlılık, kişiselleşme, içe kapanma ve iletişimin genelleşmesi arasındaki çelişki bu nedenle yadırganmamaktadır. İletişim belli bir toplum bilinci oluşturmak, insanın kendisine ve doğaya yabancılaşmasına karşı bir toplum bilinci oluşturmakken günümüz iletişim araçları kitlelerin ve bireyin kendisine doğaya, topluma yabancılaşmasının bir aracı haline gelmiştir.

Günümüzde iletişim tek yönlü bir ilişki biçimi olarak tanımlanmamaktadır. Kitleler de etkin bir biçimde iletişim olayına katılmakta ve paylaşmaktadır. Bu durum iletişimin toplumu etkileme, biçimlendirme ve kontrol altında tutma aracı olmasına ters değildir. Hitler Almanyası'nın propaganda bakanı Goebbels kitlesel propagandanın "*büyük yalan*" olarak tanımlanan tekniğini kullanarak rağmen Alman halkını büyük ölçekli topyekün bir savaşa hazırlamak için iletişim araçlarından faydalanmıştır. Ancak iletişim araçlarının esas işlevi ve gücünün toplumun düşüncelerini dönüştürmenin ötesinde, asıl işlevinin kitleleri cezbederek belli bilgilerin sıraya sokulması olarak tanımlamıştır Bu anlayışa göre iletişim araçları toplum içinde uygun ortam bulunduğu veya toplum bu bilgileri almaya / paylaşmaya hazır hale geldi-

ğinde insanların faaliyetlerinin tümünü perdeleyerek, yaşam tarzını ve dünya görüşünü değiştirebilmektir. İletişimde mesele artık belli bir ilkeye, ahlaka, ideolojiye bağlı olmaktan öteye giderek gündelik hayatın dizgesi içinde bir karşılık bulmasıdır. Gerçeklik anlayışı belirsizleşmiş ve anlamlı olmaktan çıkmıştır. İletişim araçlarının işlevi belli bir gerçeği oluşturmanın, aktarma ve yaygınlaştırmanın yerine gerçeğin belirsizleşmesi ve bilginin yığımsal hale getirilmesidir. Toplum içi ve toplumlar arası farklılıkların mevcut dünya düzeni içinde mutlaklaştırıldığı günümüzde karşılıklı iletişim ve diyalog ancak belli bir güç dengesi/dengesizliği içinde mümkün olmaktadır. Bu nedenle günümüzde iletişim araçları uygarlık çözümünün ve toplumsal ilişkilerin kendisi yerine geçmiş görünmektedir.

Dünya egemenlik ilişkilerindeki günümüz güç dağılımında (mevcut denge/Batı lehine dengesizlik) Doğu toplumları etkileşimin pasif, yönlendirilen bir aktörü durumundadır. Kendi adlarına yeni bir düzen alternatifi öneremeleri, mevcut düzeni aşamaları nedeniyle de kendi çözümleri ve kimlikleri dışında ortaya çıkan bu bilgilere ve sunuşa katılmaktadırlar. Tek merkezli yeni dünya düzeninde Avrupa, Rusya gibi geleneksel Batı güçleriyle bile dünya egemenlik ilişkilerindeki öncülüğünü paylaşmaya yanaşmayan ABD'nin Batı-dışı toplumlarla egemenlik örgütlenmesinin temeli olan temel bilgileri veya ilişkilerin denetimini kendi çıkarları aleyhine paylaşması bir hayaldir. Batı- dışı toplumlarda kitle iletişim araçları yaygınlaşmış (eklenmiş) olsa bile bu toplumlar modern iletişim sistemine geçmiş olarak (bilgi toplumu) kabul edilmeyeceklerdir. Küre-yerelleşme deyiimi bu işleyişin ve denetimin yönünü ve farklılığını belirtecektir. Geleneksel iletişim süreci veya ulus-devlet örgütlenmesi diğer toplumlara karşı direnç göstermektedir. Amaçlanan mevcut egemenlik ilişkilerine direnç gösteren geleneksel ilişki ve etkileşimleri sağlayan biçimlerin (gelenek, din vb. kültürel öğelerin) özünden koparılıp sıradanlaştırılarak mevcut ilişkilere eklenmesidir. Böylece mevcut ilişkiler dengesi yeniden tahrip edici bir biçimde geliştirilmeye çalışılmaktadır. Günümüzde yeni bir düzen ve aşama amaçlanmadan mevcut ilişkilerin devamı adına bütün tarihi birikim tahrip edilmek istenmektedir. Gerçekte mevcut egemenlik düzeninin ve sınırlılıkların aşılması karşılıklı iletişimi genişletecek ve dünya halklarının bütün birikiminden faydalanmayı sağlayacaktır. İletişimin özgürleşmesi ve dünya halklarının bütün zenginlik ve birikimini kapsamaması toplumların özgürleşmesinden bağımsız değildir. XIX. yüzyıl sonrasında kültürü maddi gelişmeyle, ekonomik büyümeyle açıklayan anlayışın sınırlılığı ve eleştirisinden yola çıkarak günümüzde "kültürsüzlük", "anti-kültür" (uyuşturucu, pornografi vb.) ve "alt-kültürler" marjinal olmaktan çıkarak mevcut dünya düzeninin temeli haline gelmiştir. Bu sorunlar sadece Batı ile de sınırlı değildir.

İletişim tarihinin bütün birikimine rağmen kitle iletişimi veya bilgi toplumu ile bugün gelinen yer bilginin sıradanlaşması, yığınsallaşması ve değerlesmesidir. Bilgi toplumu diye yeni bir toplum tipinden söz edildiği bir dönemde bu terslik açıklanması gereken bir durumdur. Bu durumun iletişimin işlevini, yaygınlık ve gücünü tartışmalı bir hale getirmiştir. İletişim gündelik hayat içinde (eğitimden ekonomiye, kamu işlerinden eğlenceye) önemli ve etkin bir rol oynasa bile verili koşulları dönüştürme, birlik ve dayanışmayı sağlama işlevi yoktur. Gündelik hayatın rutinini sağlama ve sürdürmenin dışına çıkmamaktadır. Yeni iletişim teknolojinin genişliğini ve alanını da bu rutin oluşturmaktadır. Toplumlar arası ilişkilerin yoğunlaşmasına ve iletişimin yönlendirici gücünün artmasına ters bir biçimde insanlar temel konularda iletişimsizlik/ pasiflik içine sürüklenmektedir. İnsanların bir araya gelerek toplumsal olaylar ve koşullar üzerinde bilinçli bir biçimde etkili olmaları ortadan kalkmaktadır. İnsanlar arası ilişkilerin, ortaklık ve paylaşımın aracısı olarak görülen iletişim ve iletişim araçlarının kendisi bir sorun haline gelmiştir. İletişim araçlarının güçlenmesi ve yaygınlaşması toplumun kendi sorunları üzerinde etkinliğine ve toplum bilincinin genişliğine yol açmamıştır. Tam tersine toplum ve kişisel düzeyde bir içe kapanma ve darlaşma söz konusudur. Günümüzde bilgi toplumu denilmesine rağmen kültürel yozlaşma ve yoksulluk, temel konulara yönelik ilgisizlik ve bilgisizlik egemen hale gelmiştir. Batı bu yönde girişimlerin kaynağı durumundadır. Günümüzde Batı'da modern topluma ve aydınlanmaya yöneltilen eleştiriler rastlantı değildir.

İletişim olayı belli toplumsal ve tarihi koşullar içinde ortaya çıkmakta ve biçimlenmektedir. Ancak iletişim olayının giderek kendini belirleyen imkan ve koşullardan bağımsız olarak tanımlaması ve günümüz dünya düzeninin mutlaklaştırılmasıyla birlikte iletişim araçlarının kendisine özel bir önem ve güç yakıştırılmıştır. Yeni bir düzen arayışının olmadığı günümüzde iletişimin geçerliliği oluşturduğu, aktardığı ve yaygınlaştırdığı bilgilerin ötesinde iletişim araçlarının incelenmesi öne çıkmıştır. İletişimin ne olduğu, yöntemi, iletişim araçlarının kendisi iletişim kitaplarının başıca başlıklarını oluşturmaktadır. Bu kitaplardan elde edilecek ilk izlenim iletişimin toplum olayları ve koşullarından bağımsız olarak ancak iletişim araçlarının kendisiyle var olduğudur. İletişim araçları ortadan kalktığında iletişimin gerekliliği de ortadan kalkacak görünmektedir. İletişim olayının toplum yaşamıyla yakın ilgisi nedeniyle iletişim tartışmalarında sorun iletişimin ve kullanılan iletişim araçlarının geçerliliği olmaktadır. Bu tartışmalar sonuçta iletişim araçlarının kullanımının geçerliliği doğrulamaktan öteye gitmemektedir. İletişim olayının anlaşılmasında ve temellendirilmesinde belli sorunlar bulunmaktadır. Sorunlar doğru ortaya konulduğunda iletişime belli bir açıklama getirmek ve açmazlardan kurtulmak mümkündür. Bunun için ilk koşul Batı toplum düşüncesi

içinde ortaya çıkan açıklamaları mutlak doğrular olarak benimsememektir. Bu açıklamaların soru konusu yapılması ve bütün yönleriyle tartışılması gerekmektedir. Batı toplum düşüncesinde ortaya çıkan bu açıklamalar karşısında ilk tutum bu açıklamaların kendi çıkarlarımıza uygun düşüp düşmediğidir. Bu nedenle iletişim olayının kendisinin tanıtılması ve belli bilgilerin aktarılmasının ötesinde iletişimin kendisinin tartışılması gerekiyor.

Günümüzde iletişim araçlarının oluşturduğu, yaygınlaştırdığı kültürün yapay hale gelmesi mikrobiyolojiye ilişkin kültür tanımının geçerli hale geldiğini göstermektedir. Bakteriler, haşlamlılar ve diğer mikroorganizmaların doğal ortamları dışında hazırlanmış ortamlarda yetiştirilmelerine (kültür mantarları!) benzer biçimde kültürün iletişim araçlarının kendi doğasına uygun olarak oluşturulması, yaygınlaştırılması marjinal yeni bir yaşam tarzı ve ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle yapay, kendi gerçekliğinden koparılarak yeniden kurgulanan mantarlaşmış (sanal) ilişkilerin geçerli hale gelmesi yadırganmamaktadır. Toplumlar arası ilişkilerde ortaya çıkan farklılaşmaların, çelişki ve çatışmaların artmasına ve kültürün bir çatışma alanı ve hak kavgasına dönüşmesine karşılık, buna karşıt olan ama bununla uyumlu olan diğer bir eğilim anti-kültür, kültürsüzleşme ve marjinalleşmenin geçerli hale getirilmesidir. Bu yönde iletişim araçlarına belli bir rol verilmiştir. Günümüz Batı dünya egemenliğinin uygarlık adına yeni bir önerisi ve arayışı yoktur. Birey toplum ilişkilerinin yabancılaşması, toplumun tarihsizleştirilmesi, anti-kültür (kültürsüzleşme) bunun görüntüleridir.

İletişim olayının bütün önemine ve gücüne karşılık kendi bünyesinde belli sorunlar taşıdığı gibi uygulama sırasında da ortaya çıkan belli sorunlar vardır. Bu durum tartışmaları canlı tutmakta ve konu üzerinde teknik olayının ötesinde bizim de söyleyecek sözümüzün olmasına izin vermektedir. İletişim olayının sorunları ve iletişim araçlarının etkinliği iletişim konusunda bir birikim ve ilerleme olmadığı anlamına gelmemektedir. Ancak bu sorunların tartışılması, bilinmesi ve aşılması daha ileri sorunlara geçmeye izin verecektir. İletişimin konusu toplum bilincinin oluşturulması, aktarılması ve yaygınlaştırılmasıdır. Toplum bilinciyle ilişkimiz bizim tarihimizi, toplum yaşantımızı da oluşturur. Sosyolojinin ortaya çıkışı da bir başka nedenle değildir. Toplum bilincinin sınırları veya genişliği bizim toplumsal olaylarla ve koşullarla ilişkimizi belirttiği gibi özel yaşamımızı da kayıtlamaktadır. Bu nedenle iletişim konusuna bizim ilgisiz kalmamız veya onu açıklamaktan vazgeçmemiz, tartışmamamız mümkün değildir. İletişim sadece toplum bilincini oluşturmakla, yaygınlaşmakla kalmıyor, aynı zamansa toplum bilincini yönlendirmektedir. Dolayısıyla toplumun kaynağını etkilemektedir. Bu durum iletişimin mutlak olarak yansızlığını engellemekte, iletişimi sadece teknik bir konu olarak ele almayı mümkün kılmamaktadır.

İletiřimin konusu sadece belli bilgileri toplamak, oluřturmak, aktarmak, belli bilgiler aracılıđıyla toplum dūřuncesini yeniden kuruluřuyla sınırlı deđildir. Gūnūmūzde toplum yařamına temel oluřturan iliřkilere yōn vermesi nedeniyle iletiřimin kendisi ve uygulamalarını tartiřma konusu yapmak gerekmektedir. Sosyolojinin iletiřim konusuna olan ilgisi ve konu ortaklıđı da bu yōnūyledir. İletiřimin sorunları aynı zamanda sosyolojinin de bir yōnūyle sorunlarını oluřturmaktadır. Sorunları olması ۆnemlidir ve bunlara ilgisiz kalmak mūmkūn olmadıđı gibi sorunların ařılması toplum bilincinin zenginleřmesine izin verecektir. İletiřimin kendisi de bir toplumsal olgudur. Toplum iliřkilerinin ve kořullarının ūzerine ve dıřına çıkması mūmkūn olmadıđı gibi iletiřimden kaynaklanan sorunlarının özölmesi de yine bu dūzeyde çeliřki ve atiřmaların özölmesi içinde ortaya çıkacaktır. Aksi takdirde bilginin ve toplumun yıđınsallařması, belirsizleřmesi ve giderek uygarlık dūzeyinde yoksullařması ve kokuřması kaçınılmazdır. Bu durumda bilim-kurgu romanlarında sōzū edilen řiddete dayalı, yapay, totaliter, oligarřik askeri bir "gōzetim toplumu" kaçınılmazdır. Mevcut Batı egemen dūzeninin deđiřme anlayıřı, geleceđe yōnelik tek ۆngörüsü tarihi ve toplumsal dūzeyde kendisini her tūrlū bađlardan kopardıđı oligarřik-askeri bir gōzetim dūzenidir. İnsanlıđın uygarlık birikimi ve zenginliđi bu dūzeni ařacak ve geleceđi inřa edecek imkanlara sahiptir.